

Bijlage 1: Wandeling Zoetermeer in WO II

Onderzoeken en uitvoeren

Zoetermeer in WO II: de wandeling

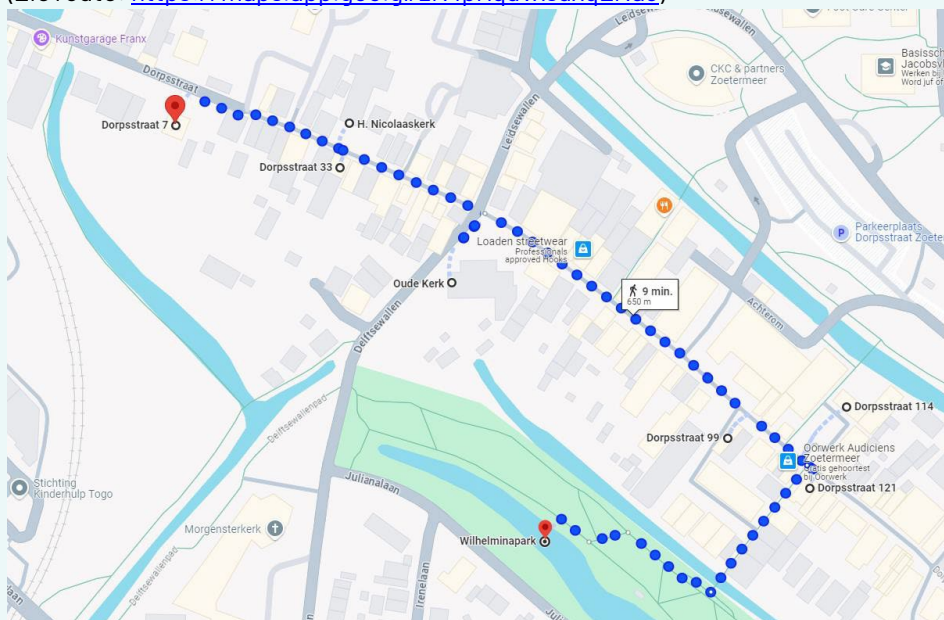
60 minuten

Opdracht

- In bijlage 1 (onderaan in deze handleiding) vindt je de route met foto's van de gebouwen die je onderweg tegenkomt. Ook zie je hier welke foto's uit de leskist horen bij welk gebouw.
- Neem de foto's uit de leskist mee om te gebruiken tijdens de wandeling, zo kun je de leerlingen een verhaal meegeven, zodat ze zich een beter beeld kunnen vormen.

Wat gebeurde er in Zoetermeer tijdens de Tweede Wereldoorlog? Tijdens de wandeling door het oude dorp kom je langs gebouwen en plekken, die herinneren aan gebeurtenissen tijdens de Duitse bezetting (WO II) tussen 1940-1945. Je start met de wandeling bij 't Oude Huis - Dorpsstraat 7 en eindigt de wandeling in Wilhelminapark bij de Delftsewallen.

(Zie route: <https://maps.app.goo.gl/zK4pRquvxsuxqLNa9>)

Aandachtspunten:

- Zoek plekken waar je veilig met de groep kunt staan.
- Respecteer de privacy van bewoners en ga niet zomaar een erf op.
- Maak gebruik van de foto's (A4) uit de leskist om het verhaal te illustreren.
- De informatie over de plek en de personen worden afgewisseld met vragen om te bespreken. Dit zijn vragen om over na te denken en die het verbeeldingsvermogen stimuleren. Het gaat bij deze vragen dus niet om goed of fout. Je kunt op 3 verschillende manieren met de vragen omgaan: 1] in groepjes over de vraag na laten denken en in de groep terugkoppelen, 2], de vraag in de groep bespreken, maar dan zijn er minder kinderen actief betrokken, 3] per groepje de vraag schriftelijk laten beantwoorden en terugkoppelen in de groep, maar dan heb je wel plankjes en potloden nodig.

Reflecteren

Welk verhaal heeft het meeste indruk op je gemaakt? Waar komt dat door, denk je?

Route Wandeling Zoetermeer in WO II

Foto's: Geheugen van Zoetermeer © Stadsarchief Zoetermeer en HGOS

- **Neem mee: foto's behorende bij het verhaal tijdens de wandeling (zie leskist)**

Aandachtspunten:

- Zoek plekken waar je veilig met de groep kunt staan.
- Respecteer de privacy van bewoners en ga niet zomaar een erf op.
- De informatie over de plek en de personen worden afgewisseld met vragen om te bespreken. Dit zijn vragen om over na te denken en het verbeeldingsvermogen stimuleren. Het gaat bij deze vragen dus niet om goed of fout. De foto's illustreren het verhaal.
- Je kunt op 3 verschillende manieren met de vragen omgaan: 1] in groepjes over de vraag na laten denken en in de groep terugkoppelen, 2], de vraag in de groep bespreken, maar dan zijn er minder kinderen actief betrokken, 3] per groepje de vraag schriftelijk laten beantwoorden en terugkoppelen in de groep, maar dan heb je wel plankjes en potloden nodig.

RM=Rijksmonument GM=Gemeente Monument

START WANDELING: Dorpsstraat 7

1] 't Oude Huis – Dorpsstraat 7 (RM)

In de oorlog bestond Zoetermeer eigenlijk uit de Dorpsstraat en de Voorweg, verder was het voornamelijk weiland! Kun je je dat voorstellen? Dit huis is gebouwd in de 19de eeuw door Burgermeester Bos en is tot 1931 een burgermeesters woning geweest.

Vraag: **Waarom kun je zien dat dit een huis is voor een belangrijk iemand?**

In 1931 kwam hier de Zoetermeerse tandarts Joop Kentgens wonen. Hij was tijdens de oorlog het hoofd (commandant) van een verzetsgroep. Zij hielpen Joden en geallieerde piloten onderduiken op veilige plekken, zoals in het jachthuis Jolly Duck.

Vraag: **Waarom was het handig om een tandarts in de verzetsgroep te hebben, denk je?**

De verzetsleden deden net of ze kiespijn hadden om geheime boodschappen te ontvangen en door te geven. Soms werden er ook geheime boodschappen begraven in de tuin. Dit klinkt als een spannend jongensboek, maar het was zeker niet zonder gevaar.

Vraag: **Waarom denk je dat mensen in het verzet gaan en daarmee hun leven wagen?**

2] H.Nicolaaskerk – Dorpsstraat 24 (RM)

Dit is de Heilige Nicolaaskerk. Wist je dat het verhaal van Sinterklaas is gebaseerd op deze H. Nicolaas van Myra? Dit is de derde kerk op deze plek en gebouwd in 1915-1916. De eerste was slecht gebouwd en moest al snel worden afgebroken. De tweede was al snel te klein. In deze kerk kunnen 700 mensen en dat was in de oorlog best handig.

Toen Frankrijk en Engeland aan Duitsland de oorlog verklaarden, werden ook de Nederlandse soldaten opgeroepen om te vechten. Duitsland wilde namelijk via Nederland naar Frankrijk en voerde bombardementen uit op Den Haag en Rotterdam. En waar laat je dan al die soldaten? Je raadt het al, in grote gebouwen als kerken en scholen. En deze soldaten moesten natuurlijk ook eten.

3] Voormalige meisjesschool – Dorpsstraat 33

Dit was een Katholieke meisjesschool. De zusters (nonnen) Franciscanen van Oudenbosch gingen er wonen om hier les te geven. In 1875 werd een nieuw schoolgebouw achter het woonhuis gebouwd.

Op de foto zie je de Duitse soldaat Christian Lamparter op het schoolplein van de RK meisjesschool. Blijkbaar werd ook dit gebouw gebruikt door soldaten. **Wie zou de foto hebben gemaakt, denk je?**

Vraag: **In een oorlog lijkt goed en fout vaak zo duidelijk, maar is dat wel zo? Waren bijvoorbeeld alle Duitsers fout en alle Nederlanders goed voor de bewoners van Zoetermeer, wat denk je?**

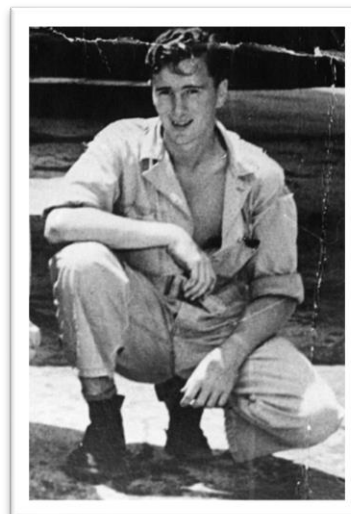

4] Oude Kerk – kruispunt Dorpsstraat en Delftsewallen(RM)

Route: Loop door naar het kruispunt en steek bij het stoplicht over naar de Oude Kerk, let goed op het verkeer.

Loop naar het grafmonument, links van de kerk. Hier zie je vier namen: John McCormick (Amerikaanse soldaat) en Jacob.L.van Rij, Jan van Hoorn en Cornelis van Eerden. Dit is een eregraf voor vier oorlogshelden: Amerikaanse piloot John McCormick (23 jaar) en wachtmeester bij de marechaussee Jacob Leendert van Rij, lid van het verzet. En Jan van Hoorn en Cornelis van Eerden.

John McCormick is in februari 1945 na een noodlanding in de polder terechtgekomen. Het verzet heeft hem verstopt in het jachthuis Jolly Duck. Zes dagen voor de bevrijding was er een Duitse inval. McCormick is toen samen met wachtmeester Jacob van Rij bij het vuurgevecht om het leven gekomen.

Jan van Hoorn en Cornelis (Cees) van Eerden zaten bij de Binnenlandse Strijdkrachten stierven op 5 mei 1945 verderop in de straat, de eerste dag van de bevrijding. Op de begraafplaats hierachter is ook het graf van Jacobus Koornneef te zien. Hij is op 13 april 1945 doodgeschoten.

McCormick en van Rij waren eerst ergens anders begraven, maar enkele maanden later hier officieel begraven.

Ieder jaar op 4 mei hangt hier de vlag halfstok en wordt er stilgestaan bij de graven. Leerlingen van de Jacobsvliender zorgen regelmatig voor wat bloemen op het graf.

Maar wat denk je van het volgende verhaal. Bij de koster van de kerk was tijdens de oorlog een **Joods gezin ondergedoken**, en dat terwijl de Duitsers de kerktoren als uitkijkpunt gebruikten. Zij moesten zich dan verstoppen op de zolder, waar ook de radio van het verzet verstopt was. Dit zal voor het gezin wel angstig zijn geweest, gelukkig zijn ze nooit ontdekt en hebben ze de oorlog overleefd.

Vraag: **Zou je liever vluchten naar een ander land of ergens in de buurt onderduiken?**
Wat zou je het moeilijkste vinden als je onder zou moeten duiken? (Denk ook aan Anne Frank?)

5] School met de bijbel – Dorpsstraat 99 (GM)

Dit was vroeger de Protestants-Christelijke lagere school De Keerkring. Nu zit Lunchcafé de Zoetelaar erin en op de zolder bevinden zich ateliers van kunstenaars.

Vraag: **Waar kun je aan zien dat dit gebouw een school is geweest?** Kijk goed naar de gevel! (Gevelsteen: School met de bijbel).

Ook dit gebouw werd gebruikt door zowel Nederlandse strijders als de Duitse bezetters. Er werd zelfs een klein ziekenhuis ingericht. Op de foto staat een groep van de Binnenlandse Strijdkrachten.

Stel je voor dat je ineens te horen krijgt dat je niet meer naar school hoeft te komen, omdat Duitse soldaten het willen gebruiken. Gelukkig konden de leerlingen ergens anders les krijgen, zoals in het pakhuis van graanhandel Boon of in de kantine van de Nutricia fabriek.

Vraag: **Hoe zou jij het vinden als je ineens niet meer naar school mag?**
Wat zou je dan de hele dag doen?
Hoe lang zou je dit leuk vinden, denk je?

6] Dorpsstraat 114 (nu Class by Jovel)

Ook dit was een lagere school en in de oorlog op een andere manier gebruikt o.a. door Zoetermeerse mannen, die zich hadden aangesloten bij de Binnenlandse Strijdkrachten. Zij oefenden hier alvast om na de bevrijding de orde te kunnen bewaken, zodat het geen chaos zou worden. Een soort politie dus. Helaas ontstond er op 5 mei nog een vuurgevecht tussen leden van de Binnenlandse Strijdkrachten en terugtrekkende Duitsers soldaten. Weet je nog de twee andere personen op het eregraf? Jan Hoon en Cornelis (Cees) van Eerden. Zij waren het, die op deze dag dus omkwamen bij dit vuurgevecht.

Vraag: **Waarom zou je nog vechten als je weet dat je al verloren hebt?**

Tip: Wijs de kinderen ook op het herinneringsbord van Kasteel Palenstein links op de muur.

7] Wilhelminapark

Route: Neem het steegje tegenover het plein van Dorpsstraat 114 naar het oorlogsmonument in het Wilhelminapark.

Na de bevrijding waren de mensen vooral bezig om alles weer in orde te maken en het leven weer op te pakken.

Maar er was ook verdriet om de doden en ze hadden veel nare herinneringen. Hoe ga je daar dan mee om? Daarom heeft de gemeente in de jaren '50 het Wilhelminapark aangelegd met een oorlogsmonument.

Elk jaar op 4 mei worden hier de doden herdacht met 2 minuten stilte, de vlag halfstok en het leggen van kransen/ bloemen.

Vraag: Het is al zo lang geleden. **Waarom doen we dit nog steeds elk jaar, denk je?**

Route: Loop verder langs het water richting de Leidsewallen.

Voor de meeste mensen is de Tweede Wereldoorlog iets wat lang geleden is gebeurd, daarom heeft de gemeente een kunstenaar gevraagd iets nieuws te maken voor deze plek. Een kunstwerk dat alle mensen van alle culturen zou kunnen aanspreken.

Dit is het Gedachtenpad geworden, ontworpen door Yvon Grevers. De 16 gedachtenwolkjes hebben als thema: herdenken van oorlog en vrede. Kun jij lezen wat er op de wolkjes staat?

Vraag: **Er is een 'leeg' wolkje. Denk na wat jij op dit wolkje zou willen schrijven. Bespreek dit aan het einde van het pad.** Dit is tevens het einde van de wandeling.

